

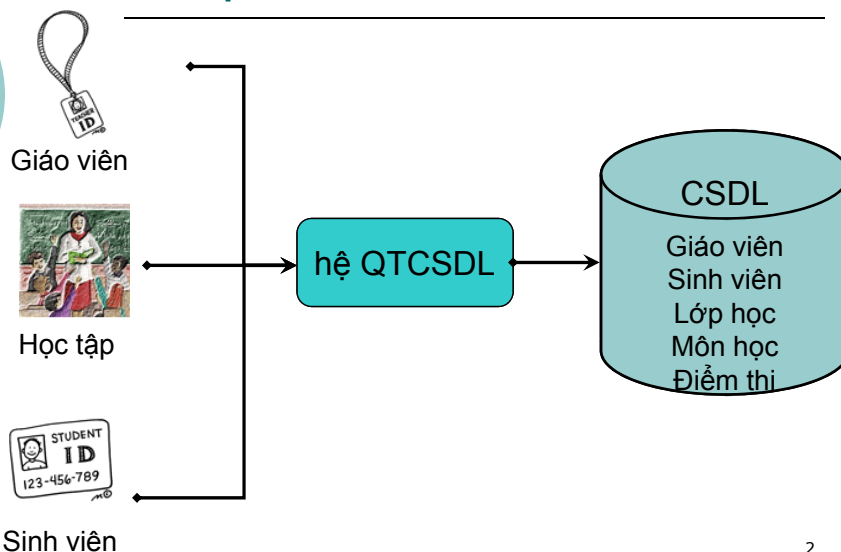
An toàn và toàn vẹn dữ liệu

Vũ Tuyết Trinh

trinhvt@it-hut.edu.vn

Bộ môn Các hệ thống thông tin, Khoa Công nghệ thông tin
Đại học Bách Khoa Hà Nội

Ví dụ

GIAO_VIEN (maGV, hoten, ngaysinh, gioitinh, diachi, hocham, hocvi, bacluong)

LOP (malop, tenlop, khoa, maloptruong, maGVCN,TSSV)

SINH_VIEN(maSV, hoten, ngaysinh, tuoi, gioitinh, diachi, malop)

MON_HOC(mamon, tenmon, soHT)

DIEM_THI(maSV, mamon, lanthi, diem)

3

Đặt vấn đề

- Mục đích của CSDL
 - Lưu trữ lâu dài
 - Khai thác hiệu quả
- Yêu cầu đ/v thiết kế CSDL
 - Đảm bảo tính đúng đắn của DL
 - Tránh sai sót khi cập nhật DL ⇒ định nghĩa và kiểm tra các ràng buộc DL
 - Tránh sai sót trong quá trình thao tác với DL ⇒ kiểm tra tính toàn vẹn của các thao tác với DL
 - Đảm bảo tính an toàn của DL
 - Tránh truy nhập DL không hợp lệ từ phía người dùng ⇒ phân quyền và kiểm tra quyền hạn người sử dụng

4

Nội dung

- An toàn dữ liệu
- Ràng buộc dữ liệu
- Toàn vẹn dữ liệu

5

An toàn dữ liệu

- Bảo vệ CSDL chống lại sự truy nhập bất hợp pháp
- Cần các cơ chế cho phép
 - Nhận biết người dùng
 - Xác định các thao tác hợp lệ với từng (nhóm) người dùng

6

Phân quyền người dùng

- Đ/v người khai thác CSDL
 - Quyền đọc dữ liệu
 - Quyền sửa đổi dữ liệu
 - Quyền bổ sung dữ liệu
 - Quyền xoá dữ liệu
 - ...
- Đ/v người quản trị CSDL
 - Quyền tạo chỉ dẫn
 - Quyền quản lý tài nguyên: thêm/xoá các quan hệ
 - Quyền thay đổi cấu trúc DL: thêm/sửa/xoá các thuộc tính của các quan hệ
 - ...
- ...

7

Xác minh người dùng

- Sử dụng tài khoản của người dùng
 - Tên truy nhập
 - Mật khẩu
- Sử dụng hàm kiểm tra $F(x)$
 - Cho 1 giá trị ngẫu nhiên x
 - Người dùng phải biết hàm F để tính giá trị của nó
- Sử dụng thẻ điện tử, thẻ thông minh
- Sử dụng nhận dạng tiếng nói, vân tay, ...

8

Lệnh tạo (nhóm) người dùng

- Cú pháp

- Tạo người dùng

```
CREATE USER username  
IDENTIFIED {BY password | EXTERNALLY |  
GLOBALLY AS 'external_name'};
```

- Xoá người dùng

```
DROP USER name [CASCADE];
```

- Ví dụ

```
CREATE USER tin123K47  
IDENTIFIED BY nmcsdl
```

9

Kiểm tra quyền của người dùng

- Xác định quyền hạn của (nhóm) người dùng
- Xác định các khung nhìn để hạn chế truy nhập đến DL
- Xác định và kiểm soát sự lưu chuyển dữ liệu

10

Lệnh phân quyền cho người dùng

- **Cú pháp**

Grant <privilege> On <Object> To <user>
[With Grant Option]

REVOKE <privilege> ON <Object> FROM <user>
[RESTRICT | CASCADE]

Privilege = {Insert | Update | Delete | Select |
Create Alter | Drop | Read | Write}

Object = {Table | View}

- **Ví dụ:**

GRANT SELECT ON DIEM_THI TO tin123K47

GRANT SELECT, UPDATE ON DIEM_THI TO vutrinh
WITH GRANT OPTION

11

Ràng buộc dữ liệu

- **Mục đích:** định nghĩa tính đúng đắn của DL trong toàn bộ CSDL

- **Phân loại**

- **Ràng buộc về miền giá trị**
 - Trên 1 thuộc tính
 - Trên nhiều thuộc tính (cùng 1 bản ghi)
 - Trên nhiều bản ghi
- **Ràng buộc về khoá**
 - Trên 1 quan hệ: khoá chính
 - Trên nhiều quan hệ: khoá ngoài

12

Lệnh đ/n ràng buộc miền giá trị

- Cú pháp
CONSTRAINT <ten-rang-buoc> CHECK <dieu-kien>
- Ví dụ:
 - Trong bảng DIEM
CONSTRAINT gtdiem CHECK ((diem>=0) and
(diem<=10))
 - Trong bảng SINH_VIEN
CONSTRAINT gttuoi CHECK (tuoi = year(date()) –
year(ngaysinh))

13

Lệnh đ/n ràng buộc khoá chính

- Cú pháp
CONSTRAINT <ten-rang-buoc>
PRIMARY KEY <cac-thuoc-tinh-khoa>
- Ví dụ
 - Trong bảng SINH_VIEN
CONSTRAINT SV-khoa
PRIMARY KEY maSV
 - Trong bảng DIEM
CONSTRAINT diemthi-khoa
PRIMARY KEY maSV, mamon

14

Lệnh đ/n ràng buộc khoá ngoài

- Cú pháp

```
CONSTRAINT <ten-rang-buoc>  
FOREIGN KEY <cac-thuoc-tinh-khoa>  
REFERENCES <ten-bang>[khoa-tham-chieu]
```

- Ví dụ: Trong bảng DIEM

```
CONSTRAINT diem-SV FOREIGN KEY maSV  
REFERENCES SINH_VIEN[maSV]
```

```
CONSTRAINT diem-mon FOREIGN KEY maSV  
REFERENCES SINH_VIEN[maSV]
```

15

Toàn vẹn dữ liệu

- Mục đích: đảm bảo tính đúng đắn của DL trong quá trình thao tác (thêm, sửa, xoá DL)

- Yêu cầu

- Kiểm tra các ràng buộc toàn vẹn DL khi thực hiện các thao tác thêm, sửa, xoá
 - sử dụng các triggers
- Kiểm tra tính đúng đắn của các thao tác trên CSDL
 - Quản trị giao dịch
 - Điều khiển tương tranh

16

Trigger

- Đ/n
 - Là các xử lý được gắn với các bảng DL
 - Được tự động kích hoạt khi thực hiện các thao tác thêm, sửa, xoá bản ghi
- Cú pháp

```
CREATE [OR REPLACE] TRIGGER <trigger_name>
{BEFORE | AFTER | INSTEAD OF }
{UPDATE | INSERT | DELETE}
[OF <attribute_name>] ON <table name>
[FOR EACH ROW ]
BEGIN
    << trigger body goes here >>
END <trigger_name>;
```

17

Ví dụ

LOP (malop, tenlop, khoa, maloptruong, maGVCN,TSSV)
SINH_VIEN(maSV, hoten, ngaysinh, tuoi, gioitinh, diachi, malop)

```
CREATE TRIGGER tang_TSSV
AFTER INSERT ON SINH_VIEN
FOR EACH ROW
BEGIN
    update LOP
    set TSSV= TSSV+1
    where malop = :new.malop
END;
```

18

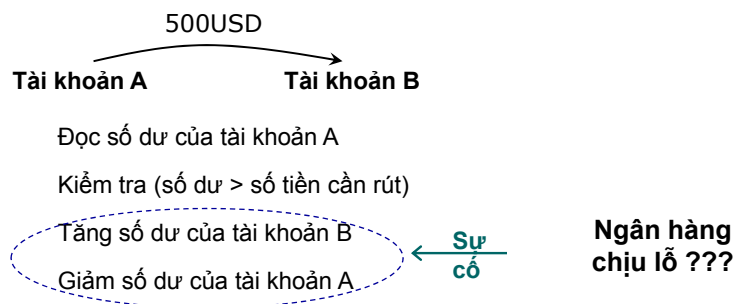
Ví dụ

LOP (malop, tenlop, khoa, maloptruong, maGVCN,TSSV)
SINH_VIEN(maSV, hoten, ngaysinh, tuoi, gioitinh, diachi, malop)

```
CREATE TRIGGER giam_TSSV
AFTER DELETE ON SINH_VIEN
FOR EACH ROW
BEGIN
    update LOP
    set TSSV= TSSV-1
    where malop = :old.malop
END;
```

19

Giao dịch – ví dụ

20

Giao dịch

- Đ/n: một tập các thao tác được xử lý như **một đơn vị không chia cắt được**
 - Cho phép đảm bảo tính nhất quán và tính đúng đắn của dữ liệu
 - Tính chất ACID
 - Nguyên tử (**A**tomicity)
 - Tính nhất quán (**C**onsistency)
 - Tính cô lập (**I**solation)
 - Tính bền vững (**D**urability)
- } Điều khiển tương tranh
- } Phục hồi dữ liệu

21

Tính nguyên tử

- Đ/n: Hoặc là toàn bộ hành động của giao dịch được thực hiện hoặc không có hành động nào được thực hiện
- Ví dụ:

```
T: Read(A,t1);  
  If t1 > 500 {  
    Read(B,t2);  
    t2:=t2+500;  
    Write(B,t2);  
    t1:=t1-500;  
    Write(A,t1);  
  }
```

←

← ~~stop~~ ←

←

22

Tính nhất quán

- Đ/n: Tính nhất quán của dữ liệu trước khi bắt đầu và sau khi kết thúc giao dịch
- Ví dụ

```
T: Read(A,t1);  
  If t1 > 500 {  
    Read(B,t2);  
    t2:=t2+500;  
    Write(B,t2);  
    t1:=t1-500;  
    Write(A,t1);  
  }
```

← $A+B = C$

← $A+B = C$

23

Tính cô lập

- Đ/n: 1 giao dịch được tiến hành độc lập với các giao dịch khác tiến hành đồng thời
- Ví dụ: $A= 5000$, $B= 3000$

```
T: Read(A,t1);  
  If t1 > 500 {  
    Read(B,t2);  
    t2:=t2+500;  
    Write(B,t2);  
    t1:=t1-500;  
    Write(A,t1);  
  }
```

← $T': A+B$
 $(= 5000+3500)$

← $(A+B = 4500+3500)$

24

Tính bền vững

- Đ/n
 - Mọi thay đổi mà giao dịch thực hiện trên CSDL phải được ghi nhận bền vững
- Ví dụ: A= 5000, B= 3000

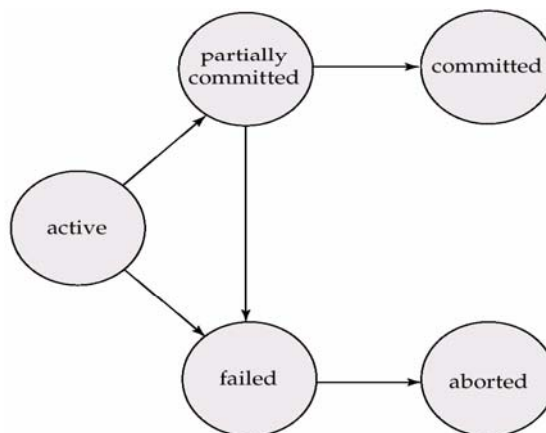
```
T: Read(A,t1);  
  If t1 > 500 {  
    Read(B,t2);  
    t2:=t2+500;  
    Write(B,t2);  
    t1:=t1-500;  
    Write(A,t1);  
  }
```

← sự cố

A= 4500, B=3500

25

Trạng thái của giao dịch

26

Giao diện cho giao dịch

- Giao diện chính
 - Begin Trans
 - Commit ()
 - Abort()
- Điểm ghi nhớ (save point)
 - Savepoint Save()
 - Rollback (savepoint) // savepoint = 0 ==> Abort

27

Điều khiển tương tranh

- Mục đích: tránh đụng độ giữa các giao dịch (một dãy các thao tác) trên cùng một đối tượng có thể làm mất tính nhất quán của DL

```
T0: read(A);  
    A := A - 50;  
    write(A);  
    read(B);  
    B := B + 50;  
    write(B);
```

```
T1: read(A);  
    temp := A * 0.1;  
    A := A - temp;  
    write(A);  
    read(B);  
    B := B + temp;  
    write(B);
```

28

Ví dụ về thực hiện giao dịch

T ₀	T ₁	T ₀	T ₁	T ₀	T ₁
read(A) A := A - 50 write(A) read(B) B := B + 50 write(B)	read(A) temp := A * 0.1 A := A - temp write(A) read(B) B := B + temp write(B)	read(A) A := A - 50 write(A) read(B) B := B + 50 write(B)	read(A) temp := A * 0.1 A := A - temp write(A) read(B) B := B + temp write(B)	read(A) A := A - 50 write(A) read(B) B := B + 50 write(B)	read(A) temp := A * 0.1 A := A - temp write(A) read(B) B := B + temp write(B)

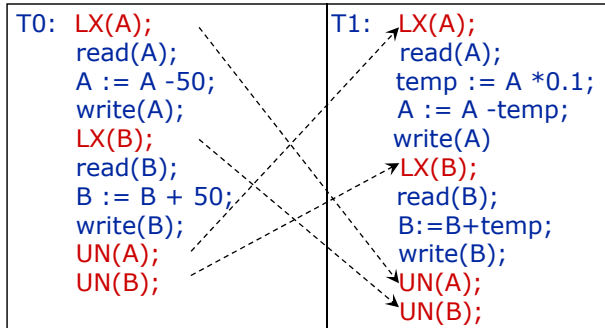
29

Kỹ thuật khoá

- Mục đích
 - Đảm bảo việc truy nhập đến các DL được thực hiện theo phương pháp loại trừ nhau
- Các kiểu khoá
 - Chia sẻ: có thể đọc nhưng không ghi DL
 - Độc quyền: đọc và ghi DL
- Ký hiệu
 - LS(D): khoá chia sẻ
 - LX(D): khoá độc quyền
 - UN(D): mở khoá
- Tính tương thích

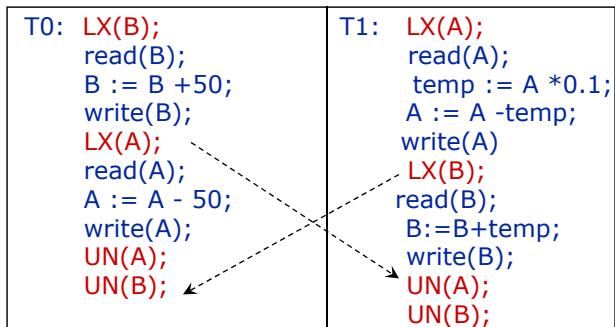
	LS	LX
LS	true	false
LX	false	false

Ví dụ

31

Khoá chết (*deadlock*)

32

Các vấn đề về quản trị giao dịch

- Các kỹ thuật điều khiển tương tranh
 - các chế độ khoá, giải quyết khoá chết
 - kỹ thuật gán nhãn
- Lập lịch
- Các kỹ thuật phục hồi (*recovery*)
- ...

33

Kết luận

Để đảm bảo tính an toàn và toàn vẹn dữ liệu

- Đ/v người thiết kế CSDL
 - Phải định nghĩa các ràng buộc toàn vẹn về dữ liệu
- Đ/v người quản trị hệ thống
 - Phải định nghĩa các khung nhìn
 - Phải phân quyền cho (nhóm) người dùng
- Đ/v hệ CSDL
 - Phải xác minh được người dùng
 - Phải kiểm tra các ràng buộc DL một cách tự động
 - Phải đảm bảo các tính chất ACID cho giao dịch người dùng

34